

3. Налагодження системного обміну інформацією між правоохоронцями та навчальними закладами стосовно фактів правопорушень з боку неповнолітніх;

4. Посилення кадрового потенціалу ювенальної превенції та психологічних служб шкіл, підвищення кваліфікації співробітників;

5. Активізація просвітницької роботи з батьками учнів з питань виховання дітей, профілактики негативних проявів у їхній поведінці.

Реалізація окреслених заходів сприятиме налагодженню ефективної профілактичної роботи у дитячо-юнацькому середовищі на основі тісної взаємодії зацікавлених відомств та служб. Це дозволить посилити контроль над криміногенною ситуацією серед неповнолітніх та запобігти поширенню правопорушень.

Отже, розвиток партнерства підрозділів ювенальної превенції та шкіл є вкрай необхідним та перспективним напрямом у профілактиці правопорушень серед дітей і підлітків. Проте для повноцінної реалізації закладеного в ньому потенціалу слід розв'язати низку наявних організаційно-правових проблем, налагодити тісніші робочі контакти між цими структурами, поліпшити їхнє кадрове та ресурсне забезпечення.

1. Опацький Р. М. Адміністративно-правові засади формування та реалізації ювенальної політики в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 (081 Право) / Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2021. 410 с. URL : https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/new_d0872702/39_3/d.pdf.

2. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ МВС України від 19.12.2017 № 1044. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>.

3. Назар Т. Я. Методи взаємодії підрозділів ювенальної превенції Національної поліції та центрів соціальних служб у профілактиці правопорушень серед дітей. *Приватне та публічне право*. 2020. № 3. С. 78–81. URL : <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3408/1/%d0%bd%d0%b0%d0%b7%d0%b0%d1%80.pdf>.

УДК 351.74/753

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/482-484

Сергій ХВОСТОВЦОВ

ад'юнкт кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У СФЕРІ КОНТРОЛЮ ЗА ОБІГОМ ЦИВІЛЬНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Проблематика законодавчого врегулювання обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні вимагає формування конкретної державної стратегії, політики, механізмів її врегулювання. Проте на сьогодні наша держава не має такого досвіду, саме тому Україна повинна будувати політику в сфері обігу зброї, враховуючи такі негативні аспекти, як війна, внаслідок якої суттєво зростає кількість незаконної зброї; незважаючи на бажання значної частини суспільства придбати цивільну зброю для особистої безпеки, водночас є багато фахівців та експертів, які зазначають негативне сприйняття населенням масового володіння вогнепальною зброєю громадянами. Даний факт підтверджується тим, що останні десятиліття парламент держави постійно провалює спроби прийняти єдиний законодавчий акт у цій сфері.

Протягом останніх років деякі зарубіжні країни (наприклад, США) переглянули законодавчі вимоги щодо обігу зброї в державі. Причиною цього є велика кількість збройних терактів, випадків стрілянини, що вчиняються громадянами стосовно цивільного населення. Тому в законодавстві таких країн спостерігається посилення обмежень та заборон в цій сфері.

Європейський Союз також прийняв нововведення у вигляді Директиви (ЄС) 2021/555 Європейського парламенту та Ради від 24 березня 2021 р. «Про контроль за придбанням та

зберіганням зброї (кодифікація)». Отже, проблематика правового регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї залишається актуальною для багатьох держав і по сьогодні.

Для України це питання є ще більш актуальним, оскільки російське військове вторгнення, окупація та погіршення криміногенної ситуації впливають на всі соціальні явища та процеси.

Поліцейська діяльність в сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї є важливою складовою правоохоронної системи в багатьох зарубіжних країнах. Основна суть цієї діяльності полягає в забезпеченні безпеки громадян і запобіганні зловживанням зброєю, мінімізації вогнепальних інцидентів і злочинів, а також контролі за дотриманням правил щодо придбання, володіння і використання цивільної вогнепальної зброї. У різних країнах можуть бути різні підходи до регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї з точки зору процедур придбання, ліцензування, реєстрації та контролю власників зброї. Наприклад, у США існують відкриті системи продажу зброї та широкі права на володіння необмеженою кількістю вогнепальної зброї, а в інших країнах, таких як Британія, Австралія, Франція, діють більш суворі обмеження на доступ до зброї. Діяльність поліції в різних країнах щодо контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї також залежить від схильності соціуму до володіння зброєю, демократичності держави тощо.

Так, Г. Гергеа, О. Зарубінський, Б. Петренко, Р. Старовойтенко дійшли висновку, що у країнах Євросоюзу простежується відносно низький інтерес громадян до зброї, кожен дев'ять з десяти громадян не мають і не планують мати зброю для самозахисту. Країною з найбільшою у відсотках кількістю зброї для самозахисту в Євросоюзі є Литва, однак варто зазначити, що в цій країні в абсолютних показниках лише 0,7 на 100 громадян мають цивільну зброю (найнижчий показник в Європі), а показники індексу вбивств на 100 000 населення вищі за аналогічні у розвинених країнах Європейського Союзу. Серед власників зброї лише 14 % європейців придбали її для самозахисту. Європейські країни вирізняються найбільшою безпекою у світі і мають найнижчі показники індексу вбивств на 100 000 населення. Загальним трендом для Євросоюзу є посилення відповідальності за нелегальне чи надмірне використання вогнепальної зброї, особливу увагу приділено профілактиці масових невмотивованих убивств, проявам тероризму тощо [2, с. 61].

Слід зазначити, що у США обіг і застосування зброї завжди був ліберальним порівняно з іншими країнами. Як зазначає А. Корнієць, законодавець країни завжди вважав, що право ходити озброєним є прерогативою вільних людей. Засновники держави визнавали його безперечним і поклали в основу американської політичної системи. У формулюванні Т. Джефферсона йдеться про те, що «це право та обов'язок усіх людей – завжди бути озброєними» [5, с. 89]. Водночас друга поправка Конституції США зазначає: «...право людей на зберігання і носіння зброї не має обмежуватися». Своїм конституційним правом користуються 7 з 10 дорослих американців, на руках близько 150 млн одиниць зброї. Будь-які обмеження в цій сфері зазіхають на конституційні права громадян. При цьому навіть драматичні інциденти з вогнепальною зброєю не змінюють ставлення американців до цього питання [5, с. 91].

Основним органом в США, що здійснює контроль за обігом цивільної вогнепальної зброї громадян, є АТФ (англ. Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives (ATF)) – федеральне агентство Міністерства юстиції США, в обов'язки якого входить розслідування і запобігання злочинам, пов'язаним з незаконним використанням, виробництвом і зберіганням вогнепальної зброї і вибухових речовин. У компетенцію агентства входить розслідування терористичних актів, підпалів і вибухів, а також контроль за незаконним обігом алкоголю та тютюну. Також Бюро виконує функції ліцензійного агентства для продажу, зберігання і транспортування вогнепальної зброї, боєприпасів та вибухових речовин, а також торгівлі ними на території США.

У Федеральній Республіці Німеччина порядок придбання, зберігання та використання вогнепальної зброї громадянами регламентовано Законом про зброю від 06.03.1976. На руках у громадян Німеччини перебуває 10 мільйонів одиниць легальної зброї. За одночасного зростання кількості легальної зброї загальна кількість злочинів, пов'язаних із застосуванням зброї, за період з 1971 до 1994 р. скоротилася на 60 % [4].

Закон «Про вогнепальну зброю» 1998 року у Фінляндії зазначає, що володіння та використання вогнепальної зброї ліцензується місцевою поліцією без обмеження кількості ліцензій, які може мати людина. Ліцензії видаються для рекреаційного, виставкового або (за певних обставин) професійного використання. Зброя прямо не заборонена, але ліцензії видаються тільки з певних причин. Самооборона не вважається поважною причиною для придбання ліцензії на вогнепальну зброю. Як правило, це виключено з будь-якого

непрофесійного використання, за винятком мисливської та спортивної зброї. Повністю автоматична зброя, як правило, не допускається. За винятком співробітників правоохоронних органів – тільки спеціально навчені охоронці можуть носити заряджену зброю в громадських місцях.

У листопаді 2007 року Фінляндія оновила свої закони про зброю відповідно до директиви ЄС, усунувши можливість 15–18-річних осіб мати власний дозвіл, але можливість мати подвійну ліцензію на вже ліцензовану зброю з дозволу власника ліцензії залишається у цій віковій групі. У 2011 році Комітет з конституційного законодавства дійшов висновку, що люди віком від 20 років можуть отримати дозвіл на напівавтоматичну зброю; люди повинні демонструвати безперервну діяльність у сфері спортивної зброї протягом двох років, перш ніж вони зможуть отримати ліцензію на володіння власною зброєю.

Таким чином, на основі зарубіжного досвіду вищезазначених країн нами було виокремлено основні завдання та функції поліції, що відіграють важливу роль в сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї: 1) видача ліцензій та дозволів на володіння та носіння зброї. Поліція перевіряє документи, стежить за виконанням вимог щодо стану здоров'я та поведінки заявників, проводить перевірку щодо наявності у них злочинного минулого та забезпечує безпеку відповідно до законодавства. Завдяки цьому зброя має бути доступна лише тим особам, які відповідають встановленим вимогам; 2) реєстрація зброї та контроль за її переміщенням. Поліція веде реєстри власників зброї та забезпечує контроль за пересуванням зброї між власниками, забороненими зонами або країнами. Це допомагає відслідковувати неправомірне використання або зникнення зброї; 3) проведення перевірок та розслідувань. Поліція здійснює перевірки власників зброї, включаючи періодичні перевірки безпеки та стану здоров'я, і здійснює розслідування випадків, пов'язаних з неправомірним використанням або зловживанням зброєю; 4) контроль за дозволенними типами та кількістю зброї. Поліція забезпечує контроль за типами та кількістю зброї, яку може мати кожен власник в межах законодавства. Це сприяє запобіганню незаконному володінню наперебій зброєю і значно зменшує ризик її неправомірного використання. Поліція також проводить просвітницьку роботу серед громадян, що стосується правил безпечного використання зброї, відповідальності власників та інших аспектів контролю за зброєю.

1. Directive (EU) 2021/555 of the European Parliament and of the Council of 24 March 2021 on control of the acquisition and possession of weapons (codification). *EUR-Lex*. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021L0555>.

2. Гергега Г. Ф., Зарубінський О. О., Петренко Б. М., Старовойтенко Р. В. Цивільна зброя в Україні: міфи та реальність. Українська дійсність і міжнародний досвід легалізації та контролю. Київ : Видавничий дім 426 АДЕФ-Україна, 2015. 152 с.

3. ATF. Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives. URL : <https://www.atf.gov/>.

4. Діденко С. В. Адміністративно-правове забезпечення обігу та застосування зброї в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2016, 443 с.

5. Корнієць А. В. Зарубіжний досвід функціонування адміністративно-правових режимів обігу зброї та вибухових речовин. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2016. № 2. С. 88–93.

УДК 351.741:351.941

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/484-486

Віталій ШЕВЧУК

аспірант кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Система правоохоронних органів України є тісно невід'ємною складовою державних інституцій, рівень довіри до якої має бути досить високим, а задля цього діяльність таких органів має здійснюватись виключно в межах закону, на його виконання для належного